

Agentschap NL
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

InfoMil Perspectief | 6

Jaargang 2 | december 2012

>> Als het gaat om milieu en leefomgeving

***Autodemontage: werken
aan Activiteitenbesluit***

Voorwoord

Dit is de laatste InfoMil Perspectief in de voor u vertrouwde Agentschap NL-groene kleur. Vanaf 1 januari maakt Kenniscentrum InfoMil onderdeel uit van de directie Leefomgeving bij Rijkswaterstaat. De volgende editie van InfoMil Perspectief kunt u daarom in Rijkswaterstaat-geel verwachten. Dat geldt ook voor andere InfoMil-producten, zoals de website en de InfoMil Actueel. U leest meer over RWS Leefomgeving in deze Perspectief en wat er verandert en gelijk blijft.

Ook in deze InfoMil Perspectief staan actualiteit, praktische kennis en onafhankelijkheid weer centraal. Zo gaat één artikel over de aanpassingen in het Activiteitenbesluit die per januari in werking treden. Daarnaast kunt u lezen over een inventarisatie van asbest in ziekenhuizen. De aanwezigheid van asbest in scholen is eerder geïnventariseerd en hieruit blijkt dat inzicht in de situatie vaak direct aanknopingspunten biedt voor oplossingen. Bij het artikel over autodemontagebedrijven zijn praktische tips opgenomen van zowel de autodemontagebranche als de provincie. Het artikel over mestvergisters geeft inzicht in het gemak waarmee agrariërs nu een mestvergister kunnen installeren en de risico's die daarmee verbonden zijn.

Ik wens u veel leesplezier!

Arjan de Zeeuw, Manager InfoMil/
Kwartiermaker RWS Leefomgeving

Het e-zine printen?

Er zijn twee mogelijkheden:

- Full colour print: Vanuit het menu
- Eco-print (zwart-wit): [klik hier](#).

Inhoudsopgave

7 | **Omgevingsloket**

13 | **Ziekenhuizen en asbest**

14 | **Vluchtige organische stoffen**

16 | **Omgevingswet getest in de praktijk**

Colofon

InfoMil Perspectief is de digitale opvolger van het tijdschrift 'InfoMil Nieuws' en verschijnt viermaal per jaar via een gratis abonnement. Kenniscentrum InfoMil maakt onderdeel uit van divisie NL Milieu en Leefomgeving van het Agentschap NL.

De divisie NL Milieu en Leefomgeving stimuleert de realisatie van duurzame ambities door het verbinden van partijen, de toetsing aan milieuwetgeving en met financiering, informatie en advies.

Aan- en afmelden kunt u doen via de website van [Kenniscentrum InfoMil](#).

Vragen over deze uitgave kunt u uitsluitend stellen via het [vragenformulier](#). Overnemen met bronvermelding is toegestaan.

Redactieadres

InfoMil Perspectief

Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag

[E-mail redactie](#)

[Website InfoMil](#)

ISSN 212-0580

Publicatienummer: 1INFO1201.

Uitgelicht

---

4 Werken met het Activiteitenbesluit

Ervaringen uit de praktijk

Steeds meer branches komen onder de werking van het Activiteitenbesluit. Wat betekent dat voor het werk van toezichthouders en handhavers? En wat vinden bedrijven ervan? Hans Winnubst (provincie Noord-Holland) en Aarnout van Duuren (ARN) vertellen over hun ervaringen. *Lees verder >>*

---

8 Rijkswaterstaat Leefomgeving

Geïntegreerde kennis van de leefomgeving

Vanaf 1 januari 2013 zijn diverse kennis- en uitvoeringstaken van Agentschap NL op het gebied van milieu en leefomgeving ondergebracht bij Rijkswaterstaat. Naast kennis over wet- en regelgeving biedt Rijkswaterstaat Leefomgeving expertise over technologieën, instrumentontwikkeling en innovaties rond het thema Leefomgeving. *Lees verder >>*

---

10 Koeling van kaas

Overheid en bedrijven realiseren energiedoelstellingen

Bodegraven-Reeuwijk staat bekend om zijn kaas. De koeling ervan kost veel energie. De gemeente Bodegraven-Reeuwijk, ondernemersvereniging en Omgevingsdienst Midden-Holland werken samen om het energiegebruik terug te dringen. *Lees verder >>*

---

12 Monovergisting

Veelbelovende techniek

Het ministerie van EZ stimuleert kosteneffectieve vormen van duurzame energie en duurzame productie bij veehouderijen. Vanuit dat perspectief is monovergisting interessant. Maar er zijn ook risico's, zegt het RIVM. Hoe zit dat? *Lees verder >>*

Werken met het Activiteitenbesluit

“Blijf communiceren”

Met ingang van 1 januari 2013 komen meer branches onder de werking van het Activiteitenbesluit. Daarmee komt het accent meer op toezicht en handhaving te liggen. Waarop moeten milieuprofessionals letten? Wat zijn hun ervaringen met het Activiteitenbesluit? En wat vinden ondernemers ervan? Begrijpen ze de regels en houden ze zich eraan? InfoMil Perspectief vroeg het inspecteur Hans Winnubst van de provincie Noord-Holland en algemeen manager Aarnout van Duuren, van ARN, expertisecentrum voor recycling in de mobiliteitsbranche. Centraal staat de autodemontage, een branche die sinds november 2011 onder de werking van het Activiteitenbesluit valt.

ARN was blij met de lastenverlichting. Zo hoeven bodem- en akoestische onderzoeken nu maar één keer te worden uitgevoerd. Ook het vaste voorschriftenpakket van het Activiteitenbesluit viel in goede aarde. De spelregels zijn voor alle bedrijven hetzelfde. Maar er zit ook een keerzijde aan, zegt Aarnout van Duuren. “Bedrijven die zijn aangesloten bij ARN, moeten beschikken over een KZD-certificaat (KwaliteitsZorg Demontage – een kwaliteitsmanagementsysteem voor de autodemontage – red.). Dat betekent dat er jaarlijks wordt getoetst of de ondernemers zich aan de wettelijke regels houden. Is de brug gekeurd? Is er een vloestofdichte vloer? Hoe heb je geconstateerde tekortkomingen van de toezichthouder opgelost? Enzovoort.”

Toezicht en handhaving goed regelen

Daarnaast voert ARN extra controles uit. “Daarbij kijken we onder meer naar de kwaliteit van de gedemonteerde materialen. Als een autowrak bijvoorbeeld niet conform de ARN-eisen is gedemonteerd, geven we advies. Wordt dit niet opgevolgd, dan leggen we een sanctie op. De ARN-bedrijven, die 85 procent van de markt bestrijken, doen er dus veel aan om hun werk goed te doen. Dat kan helaas niet van alle bedrijven worden gezegd. Er zijn ondernemers die het niet zo nauw nemen met de regelgeving. Of die zelfs hun bedrijf gebruiken als dek-mantel voor illegale praktijken. Het Activiteitenbesluit maakt het dit soort ondernemers makkelijker, omdat ze ‘slechts’ hoeven te melden. Dat stelt dus hoge eisen aan toezicht en handhaving. Ik zeg niet dat dit niet goed is geregeld, maar veel provincies en gemeenten moeten bezuinigen. Dat mag niet ten koste gaan van de capaciteit en kwaliteit.”

Weten waarover het gaat

Hans Winnubst was in eerste instantie kritisch over de keuze om de autodemontage onder het Activiteitenbesluit te brengen. “In een vergunningentraject heb je meer contactmomenten met ondernemers. Bijvoorbeeld tijdens het vooroverleg. Die communicatie is een stuk minder binnen de kaders van het Activiteitenbesluit. Wij

vinden het belangrijk dat ondernemers weten waaraan ze zich moeten houden. Dat is niet alleen prettig voor hen, maar ook voor ons. Het kost ons minder werk als we bij bedrijven over de vloer komen die weten wat ze moeten doen. Daarom hebben we veel geïnvesteerd in voorlichting.”

Tijdwinst

De provincie Noord-Holland stuurde een brief en een brochure naar alle 115 autodemontagebedrijven, waarin werd uitgelegd wat het Activiteitenbesluit is, wat de verschillen zijn met de milieuvergunning en wat er van ondernemers wordt verwacht. Daarna organiseerden Winnubst en zijn collega’s voorlichtingsbijeenkomsten. “Ondernemers konden vragen stellen en het was voor ons een goede gelegenheid na te gaan of onze informatie goed was overgekomen. Ook hebben we een checklist samengesteld, zodat ondernemers snel kunnen zien of ze aan alle aspecten hebben gedacht. In onze dagelijkse praktijk merken we dat dit goed werkt. Ondernemers zijn over het algemeen goed op de hoogte. En als ze iets niet weten, vragen ze het ons. Hierdoor hoeven we niet zo vaak handhavend op te treden. En dat is precies de bedoeling. Je streeft zoveel mogelijk naar toezicht houden. Handhaven is het laatste middel.”

OBM en Bibob

De tijdwinst die de inspectie hiermee boekt, wordt aangewend om foute bedrijven aan te pakken. Voor de autodemontagebranche geldt een Omgevingsvergunning beperkte Milieutoets (OBM). “Deze vergunning zonder voorwaarden – want die staan in het Activiteitenbesluit – kunnen we intrekken als een bedrijf niet voldoet aan de eisen van BIBOB. Met dit instrument kunnen we de integriteit controleren van ondernemers. Zo was onlangs een bedrijf overgenomen. Uit cijfers van de Kamer van Koophandel bleek dat deze ondernemers alleen actief waren in de horeca. De autodemontage was een nevenactiviteit voor strafbare handelingen. Als we geen goed gevoel hebben bij een bedrijf, zoeken we naar informatie in openbare bronnen of kijken we wat de bedrijven aanbieden ►

via internet. Die gegevens sturen we naar het landelijk bureau BIBOB, die de informatie toetst en er zo nodig een landelijke zaak van maakt.”

Schoonheidsfoutjes

Wat is de ervaring van de provincie Noord-Holland en ARN met de praktische uitvoering van het Activiteitenbesluit? Van Duuren en Winnubst stellen dat ze er goed mee kunnen werken, maar ze constateren dat de algemene regels niet altijd goed aansluiten bij de praktijk. Van Duuren: “Autodemontagebedrijven zijn type B-bedrijven. Wij bieden de autowrakken aan erkende verwerkers aan. Dat zijn type C-bedrijven. Zij hanteren volgens hun vergunning voorwaarden waaraan een autowrak moet voldoen. Zo moet de auto bijvoorbeeld ontdaan zijn van kunststof en glas. Maar wij hoeven die materialen er volgens het Activiteitenbesluit niet uit te halen. Toch moeten we het doen, anders nemen de verwerkers het wrak niet aan.”

Winnubst wijst op de afstemming met het Bouwbesluit. “Doordat type B-bedrijven kunnen volstaan met een melding, kan deze los van een bouwaanvraag worden ingediend. Zo kan een gemeente de bouwvergunning verlenen zonder het toekomstige gebruik van het bouwwerk te toetsen. Als daar later bijvoorbeeld gevaarlijke stoffen in

worden opgeslagen, moeten wij handhaven op de strengere eisen uit het Activiteitenbesluit, bijvoorbeeld PGS-15. En dat is vervelend voor de ondernemer.

Daarnaast heb ik moeite met het feit dat bedrijven die scooters demonteren nog steeds een vergunning nodig hebben, omdat het Activiteitenbesluit ze aanmerkt als type C-bedrijven. Maar uit milieuhygiënisch oogpunt is het demonteren van een scooter net zo belastend als een auto.” ◀

Overzicht Activiteitenbesluit fase 1 en 2 (t/m derde tranche)

1-1-2008	1e fase – Introductie Activiteitenbesluit	31-12-2011	Benzinedamptेरugwinning
1-1-2010	2e fase – Eerste tranche: <ul style="list-style-type: none"> • Natuursteenbewerking • Vellenoffset druktechniek • Mechanische verwerking van textiel • Koude vleesverwerking • Recreatieve visvijvers • Crematoria • Laboratoria / praktijkruimte • Schutterijen • Natte koeltorens 	1-1-2013	2e fase – Derde tranche: <ul style="list-style-type: none"> • Binnenschietbanen & paintball • Grafische industrie • Rubber- & kunststofverwerkende industrie • Voedingsmiddelenindustrie • Betonindustrie • Besluit emissie-eisen middelgrote stookinstallaties • Aantal activiteiten van H4 naar H3
1-1-2011	Windturbines	1-1-2013	Landbouwactiviteiten: <ul style="list-style-type: none"> • Intensieve veehouderijen • Lozingenbesluit open teelt & veehouderij • Besluit landbouw milieubeheer • Besluit glastuinbouw • Besluit mestbassins milieubeheer
1-1-2011	2e fase – Tweede tranche: <ul style="list-style-type: none"> • Autodemontage • Metaal- & kunststofrecycling • Op- & overslag van (bulk)afvalstoffen • Archiefvernietiging • Bunkerstations voor de binnenvaart • RWZI's • Gemeentelijke milieustraat & KCA-depot • Opslag grond & baggerspecie 	1-1-2013	Richtlijn Industriële Emissies (IPPC-richtlijn): <ul style="list-style-type: none"> • Grote stookinstallaties • Afvalverbranding • Titaandioxide-inrichtingen • Oplosmiddelen

Omgevingsloket3

Juli 2014 verschijnt een belangrijke update van Omgevingsloket online (Olo3). Dankzij een nieuwe technische opzet is het mogelijk wetswijzigingen sneller in het systeem op te nemen, ook als straks de Omgevingswet van kracht wordt. Daarnaast wordt het Omgevingsloket gebruiksvriendelijker. Aanvragers zijn minder tijd kwijt met het beantwoorden van vragen en de informatie wordt meer aangepast aan de doelgroep. Corine Flendrie-Van der Schoot, projectleider Olo3 en dossierhouder Wabo, vertelt over de belangrijkste wijzigingen.

Sneller, gebruiksvriendelijker en klaar voor de toekomst

Het huidige Omgevingsloket is niet toekomstbestendig. Het aanbrengen van wetswijzigingen duurt nu negen maanden. En dat is te lang. “Streven is de doorlooptijd met ingang van juli 2014 terug te brengen naar zes maanden. Later willen we deze termijn nog verder verkorten. Het nieuwe loket wordt meer ingericht naar doelgroepen en activiteiten, door meer vragen ‘op maat’ te maken. Daarnaast worden de toelichtende teksten begrijpelijker en minder juridisch en technisch. We verwachten dat dit de gebruikers veel tijd bespaart. We gaan ook de functionaliteit verbeteren om de status van de behandeling van de vergunning te volgen. Daarmee sluiten we aan op een belangrijk uitgangspunt in de Omgevingswet, namelijk dat de overheid transparant moet zijn met informatie. Het ‘track-and-trace-systeem’ wordt gekoppeld aan MijnOverheid.nl.”

Samenwerken

Voor behandelende overheden verandert er ook het één en ander. De behandelmodule verdwijnt, omdat provincies, gemeenten en waterschappen in de praktijk vooral gebruikmaken van hun eigen systemen. Er komt wel een nieuwe samenwerkingsmodule. “Als de gemeente bevoegd gezag is en de provincie moet adviseren over een aanvraag, kan de provincie via deze module beschikken over de documenten en een advies geven.”

Gebruikers

Om de wensen van bedrijven en behandelende overheden goed in kaart te brengen, voerde een extern adviesbureau een quick scan uit. Daarnaast zijn provincies, gemeenten en waterschappen betrokken via het zogenoemde ‘kernebruikersoverleg’. De input wordt meegenomen in Olo3. Kijk [hier](#) voor meer informatie.

Eén uitvoeringsorganisatie

Veel vraag naar kennis

Arjan de Zeeuw constateert dat er steeds meer vraag is naar kennis op landelijk niveau. Vooral Regionale uitvoeringsdiensten en de grotere gemeenten - die zich met complexe vraagstukken bezighouden - kloppen hiervoor aan bij InfoMil. "Zo heeft een Omgevingsdienst vaak te maken met complexe bedrijven waarvoor overgangsbeleid geldt. Dus een mengeling van oude en nieuwe regelgeving. Daarnaast krijgen we veel vragen over de samenhang van regels voor milieu, water en

Geïntegreerde kennis van de

Regionale uitvoeringsdiensten, provincies, gemeenten en waterschappen voeren steeds meer taken uit op het gebied van de leefomgeving. Een boeiend, maar ook complex werkveld. Wet- en regelgeving over milieu, ruimtelijke ordening en water wordt steeds meer geïntegreerd. Dat geldt ook voor de uitvoering. Kennis is essentieel om het werk goed te kunnen uitvoeren. Op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Rijkswaterstaat Leefomgeving biedt gespecialiseerde kennis over onderwerpen die de regionale en lokale grenzen overstijgen.

Vanaf 1 januari 2013 zijn diverse kennis- en uitvoeringstaken van Agentschap NL op het gebied van milieu en leefomgeving ondergebracht bij Rijkswaterstaat. Het gaat om afval, bodem en ondergrond, broeikasgassen, F-gassenverordening, gebiedsontwikkeling, klimaatbeleid, materialen, mobiliteit, openbare verlichting en milieuwet- en regelgeving. Hieronder vallen de taken van Bodem+, het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA), Gemeente Schoon en InfoMil.

Organiseren van kennis

Naast kennis over wet- en regelgeving gaat Rijkswaterstaat Leefomgeving expertise bieden over technologieën, instrumentontwikkeling en innovaties rond het thema Leefomgeving. Hoofd Kenniscentrum InfoMil Arjan de Zeeuw en per 1 januari 2013 directeur van Rijkswaterstaat

ruimtelijke ordening. En over voorgenomen beleid. Zo wordt het Activiteitenbesluit met ingang van 1 januari 2013 fors uitgebreid. Dat heeft onder meer consequenties voor industriële lozingen. Regionale uitvoeringsdiensten denken erover na hoe ze dit in hun toezichtprotocol kunnen inpassen. Straks kunnen we bevoegde gezagen in hun werk ondersteunen bij veel meer van deze vraagstukken.”

leefomgeving

Leefomgeving: “Je kunt de vorming van Rijkswaterstaat Leefomgeving beschouwen als het sluitstuk van de fusie tussen de voormalige ministeries van VROM en Verkeer en Waterstaat in het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM). Na de beleidskern zijn de inspecties samengevoegd in de Inspectie voor Leefomgeving en Transport (ILT). Nu zijn de uitvoeringsorganisaties aan de beurt. Er is ook een inhoudelijke reden om de taken op het gebied van de leefomgeving landelijk te concentreren. Steeds meer taken verschuiven van het Rijk naar decentrale overheden. Zij hebben behoefte aan goede informatie over landelijke ontwikkelingen. Dat kunnen we nu bieden via één loket.”

Meerwaarde

Peter Struik, als waarnemend Hoofdingenieur-Directeur Waterdienst en Dienst Verkeer en Scheepvaart verantwoordelijk voor kennis en kaders binnen Rijkswaterstaat: “De kennis over de leefomgeving van Agentschap NL wordt samengevoegd met expertise van Rijkswaterstaat van het wegen- en waternetwerk. Het onderdeel InfoMil heeft een brugfunctie tussen IenM en decentrale overheden en werkt ook veel voor Regionale uitvoeringsorganisaties, provincies en gemeenten. Rijkswaterstaat beheert en ontwikkelt het scheepvaart- en wegennetwerk en het watersysteem. Al deze netwerken hebben invloed op de bodem, luchtkwaliteit, geluid, ruimtelijke ordening en andere aspecten van de leefomgeving. Zo doorkruist het wegennetwerk verschillende natuurgebieden. Rijkswaterstaat neemt maatregelen om de natuur te beschermen of te compenseren. Bijvoorbeeld met de aanleg van ecoducten en windtunnels. Straks hebben we één uitvoeringsorganisatie voor de leefomgeving die al deze taken combineert. Zo willen we meerwaarde bieden

aan onze opdrachtgevers en klanten. Daarnaast willen we de efficiency verbeteren. We moeten met minder mensen meer werk doen. Rijkswaterstaat Leefomgeving wil opdrachtgevers en klanten daarbij helpen.”

Continuïteit gewaarborgd

De komende periode staat in het teken van continuïteit. “De winkel blijft open”, zegt De Zeeuw. “Wel wordt de groene huisstijl van Agentschap NL/InfoMil vervangen door het geel van Rijkswaterstaat. Maar we blijven in Den Haag gevestigd en de naam InfoMil blijft voorlopig bestaan. Telefoonnummers en URL's blijven hetzelfde en de helpdesks zijn gewoon bereikbaar. Dit doen we bewust, omdat er met de start van de Regionale uitvoeringsdiensten nu veel verandert in de uitvoering. Veel mensen komen op nieuwe plekken en in nieuwe organisaties terecht. Ook willen we goed voorbereid zijn op de Omgevingswet. Juist in deze fase willen we continuïteit bieden.”

Samenwerking

Volgend jaar werkt Rijkswaterstaat Leefomgeving verder aan de organisatie. Struik: “We zorgen ervoor dat InfoMil en de andere onderdelen van Leefomgeving goed in onze organisatie landen. Vervolgens kijken we naar aspecten als synergie, aansluiting, integratie van werkvelden en werkprocessen. Bij de inhoudelijke doorontwikkeling van Rijkswaterstaat Leefomgeving staat de meerwaarde voor onze klanten en opdrachtgevers voorop. Naast IenM en decentrale overheden willen we ook programma's uitvoeren voor andere ministeries en bedrijven. Samenwerking is een absolute randvoorwaarde om de meerwaarde die we voor ogen hebben, ook echt te bieden.”

Overheid en bedrijven gezamenlijke

In geen enkele gemeente wordt zoveel kaas gemaakt, opgeslagen en verhandeld als in Bodegraven-Reeuwijk. De koeling van kaas kost veel energie. Ondernemers zijn zich daarvan bewust en willen die grote kostenpost graag reduceren. En de gemeente Bodegraven-Reeuwijk wil graag haar klimaatdoelstellingen realiseren. Daarom zijn de Raad voor Handel, Industrie en Dienstverlening, gemeente en Omgevingsdienst Midden-Holland een project gestart om het energiegebruik te verminderen.

Volgens projectleider Angela Vos Moenis en toezicht- houder Jaap-Willem Kooistra (Omgevingsdienst Midden-Holland) en Wim Lexmond (Ondernemersvereniging Raad voor Handel, Industrie en Dienstverlening) is de timing perfect. Vos Moenis: “Vanaf 2015 mogen bedrijven geen R22 meer gebruiken als koelmiddel, omdat dit een ozonlaagafbrekende stof is. Andere synthetische koelmiddelen zijn na 2015 wel toegestaan, maar die zijn minder energiezuinig dan het natuurlijke alternatief ammoniak. Uit een gesprek dat we onlangs met de bedrijven hadden, bleek dat zij het belangrijk vinden nu al na te denken over energiezuinige alternatieven. Daarmee zeggen we overigens niet dat elke ondernemer voor ammoniak moet kiezen, want daaraan liggen ook economische overwegingen ten grondslag. Maar voor welk koelmiddel je kiest, er moet hoe dan ook iets aan de koelinstallatie gebeuren. Dit is een mooi moment om te onderzoeken welke energiebesparende maatregelen mogelijk zijn.”

Bedrijfsbezoek

De toezichthouders van de Omgevingsdienst Midden-Holland volgden een cursus om de bedrijven gericht te adviseren over energiebesparing. Kooistra: “We stuurden koelbedrijven een brief met de vraag of ze belangstelling hadden voor een zogenoemde basisscan. Bedrijven die eraan wilden meedoen ontvingen een lijst met vragen over de installatie, het vermogen, koelmiddel, tempera-

tuur, onderhoudscycli en alle andere gegevens die te maken hebben met energiegebruik. Als we daarover vragen hadden, namen we contact op met de milieucoördinator, iemand van de technische dienst of een vertegenwoordiger van het bedrijf dat de installatie had geïnstalleerd. Naar aanleiding daarvan maakten we een afspraak voor een bedrijfsbezoek, waarbij we alle koelruimtes en installaties naliepen. Wat is de temperatuur, luchtvochtigheid en isolatie? Hoe gaan mensen met voorschriften om? Van daar uit doken we dieper in de techniek. Dan kijk je bijvoorbeeld naar de manier waarop condensatoren worden schoongehouden en de bezettingsgraad van de koelcellen. Kunnen meerdere installaties in één cel worden ondergebracht, zodat de andere cel kan worden gesloten?”

Plan van aanpak

Ondernemers konden kiezen uit een gratis basisscan of een (betaald) uitgebreider onderzoek. De resultaten zijn inmiddels bekend. De aanbevelingen zijn onderverdeeld in de maatregelen:

- kostenloze good housekeeping-maatregelen, zoals reinigen van condensoren en sluiten van deuren;
  - technische maatregelen die in vijf jaar zijn terugverdiend, zoals het plaatsen van elektronische expansieventielen en
  - facilitaire maatregelen in de koelruimte.
- Op basis van de energiescans stellen de ondernemers

realiseren energiedoelstellingen

een plan van aanpak op met de energiebesparende acties die zij willen nemen. Alle maatregelen die binnen vijf jaar zijn terugverdiend, moeten in ieder geval in de plannen zijn opgenomen omdat dit wettelijk verplicht is. Het bedrijf met de meest innovatieve aanpak, wordt beloond met een geldprijs en publiciteit.

Andere rol

Met deze actie tonen de gemeente en Omgevingsdienst Midden-Holland zich van een andere kant. En dat wordt op prijs gesteld, constateert Wim Lexmond van ondernemersvereniging Raad voor Handel, Industrie en Dienstverlening. “De gemeente heeft een handhavende taak bij bedrijven die meer dan 50.000 kWh gebruiken. Het is fijn dat de gemeente naast toezicht houden ook met ons meedenkt. Vanuit onze commissie Verantwoordelijk Ondernemen zijn wij al enige tijd bezig met het energievraagstuk, dus alles kwam mooi bij elkaar. De kracht van dit project is dat overheid en bedrijfsleven samen kijken naar de mogelijkheden. De Omgevingsdienst vanuit de energie-invalshoek en de koelhuizen vanuit de technische kant. Zo vullen we elkaar mooi aan.”

“Als handhaver ben je gewend maatregelen dwingend op

te leggen”, vult Kooistra aan. “Deze benadering ervaar ik als verfrissend. Omdat je op gelijkwaardige basis met elkaar samenwerkt, verwacht ik goede resultaten.”

Verdergaande maatregelen

Medio oktober deden veertien koelhuizen mee aan het project. De komende maanden gaat Lexmond zich inzetten om de andere tien ondernemingen over de streep te trekken. “Dit zijn bedrijven die de zaken al goed voor elkaar hebben. Maar dit project is zo opgezet, dat je ook maatregelen kunt onderzoeken die verder gaan. Denk aan de uitwisseling van energie tussen bedrijven.”

Leren van elkaar

Kennis- en informatie-uitwisseling is een andere pijler van het energieproject in Bodegraven. Zo organiseerde Wim Lexmond een rondetafelgesprek met deelnemende koelhuizen, waarin ze onder meer hun ervaringen met de basisscan deelden, hun motivatie voor duurzaamheid toelichtten en barrières die ze daarbij tegenkomen.

Monovergisting

Voordelen, maar ook risico's

Monovergisting is volgens het ministerie van Economische Zaken (EZ) een techniek met kansen. Aan monovergisting kleven volgens het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) ook risico's.

“EZ stimuleert kosteneffectieve vormen van duurzame energie. Vanuit dat perspectief is monovergisting interessant”, zegt Christiaan Thissen, dossierhouder voor een Green Deal die EZ afsloot met bedrijven om tot een duurzame en groene economie te komen. “Maar het ministerie stimuleert ook duurzame productie bij veehouderijen. Vanuit die optiek biedt monovergisting nog andere potentiële voordelen.”

Van kostenpost naar cash cow

Op dit moment is dierlijke mest voor veel agrariërs een kostenpost. Het overschot aan mest moeten zij laten afvoeren, wat geld kost. Door de mest echter te vergisten kan er groen gas of groene elektriciteit gewonnen worden. Door vergisting te combineren met verdere verwerking, zoals scheiding en filtratie, kunnen er andere waardevolle meststoffen gewonnen worden. Op deze manier zou een ondernemer juist aan zijn mest gaan verdienen. Diverse bedrijven zijn druk bezig dat toekomstbeeld werkelijkheid te maken. Thissen: “EZ helpt daarbij. Niet met subsidie, maar door ruimte te bieden in Europese en nationale regels. Zo hebben we in het kader van de Green Deal afgesproken te onderzoeken of het vergunningtraject, dat nu al snel een half jaar duurt, versneld kan worden. Harde voorwaarde is dat een eventuele versnelling de veiligheidsrisico's voor de ondernemer en zijn omgeving niet vergroot.”

Risico's

Want risico's brengt monovergisting inderdaad met zich mee, zegt Patrick Heezen, wetenschappelijk medewerker van het RIVM. “Biogas heeft vanzelfsprekend brandbare eigenschappen. Het wordt verstoekt en de warmte wordt omgezet in elektriciteit. Bovendien kan biogas toxische eigenschappen hebben. Meestal is H₂S, waterstofsulfide, verantwoordelijk voor de toxiciteit van het mengsel.”

Invloed van de agrariër

De invloed die de agrariër op de installatie heeft brengt ook risico's met zich mee, zegt Heezen. “Bij grote installaties kun je eigenlijk beter praten over chemische industrie, waarbij gebruik wordt gemaakt van een operator. Je ziet sommige agrariërs langzamerhand operator worden. De installaties worden groter en technisch ingewikkelder. Je hebt dus meer kennis nodig om ermee te werken. Sommige agrariërs laten zich bijscholen of huren bij de aankoop van een installatie onderhoudscontracten in. De vraag is of alle agrariërs dat doen.”

Meer stoffen op een agrarisch terrein kan ook betekenen: meer risico's. “Sommige installaties verwerken het biogas direct. Daar zie je beperkte opslag. Maar soms zie je ook dat biogas vloeibaar wordt gemaakt en opgeslagen. Die opslag brengt specifieke risico's met zich mee en vergt specifieke kennis”, aldus Heezen.

Analyse

Een goede analyse van de risico's ontbreekt volgens Heezen echter nog. “Het is nu nog onontgonnen terrein. Wel hebben we de indruk dat vooral de mensen die dichtbij de installatie werken arbeidsrisico's lopen. Dit noemen we de interne veiligheid. Wat betreft de externe veiligheid, de omgeving, vermoeden we dat de risico's in mindere mate gelden. Dit risico is ook afhankelijk van de locatie van de installatie. Als die opschuift in de richting van een industrieterrein of woonwijk, zullen bepaalde afstanden in acht moeten worden genomen.”

Ziekenhuizen en asbest

De praktijk in het Universitair Medisch Centrum Groningen

Het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) is met een omvang van 142.000 vierkante meter een klein dorp. Het ziekenhuis bestaat uit vijftig gebouwen die tussen 1898 en 2012 zijn gebouwd. Dat betekent dat er asbest aanwezig is. Het UMCG heeft dit nauwgezet in kaart gebracht en toegankelijk gemaakt via een gebruiksvriendelijke asbestviewer.

Medio oktober introduceerde het UMCG de asbestviewer, die in samenwerking met Management & Advies Collectief (MACG) te Groningen is gemaakt. Projectleider asbest Abel Vedder: “Alle gegevens waren wel beschikbaar, maar niet voor iedereen toegankelijk en begrijpelijk. Asbestinventarisatie-rapporten bevatten nogal wat technische informatie. Nu kan iedereen die iets wil ondernemen in een bepaalde ruimte, op een digitale plattegrond klikken. Hij kan dan meteen zien of en waar asbest aanwezig is en wat hij moet doen als dit materiaal wordt aangetroffen: een melding maken bij de gemeente, aannemers informeren, enzovoort. Voordat we starten met werkzaamheden, laten we voor dat deel een nieuwe inventarisatie maken, zodat deze voldoet aan de laatste regels. Die informatie wordt uiteraard opgenomen in de asbestviewer.”

Saneringsplan

De oudste gebouwen van het ziekenhuis hebben los asbest in de kruipruimten. Het is afkomstig van asbesthoudend isolatiemateriaal dat ter plekke werd aangebracht. Het losse asbest is opgenomen in de bodemafluiting van zand. In twee gebouwen zijn deze ruimten gesaneerd en is de bodemafluiting van zand voorzien van een betonlaag. De kruipruimten van andere gebouwen, waarbij dit nog niet is gebeurd, zijn afgesloten en voorzien van een waarschuwingssticker. In nieuwere gebouwen komt vooral asbest voor in pakkingen van installaties in technische ruimten. Collega-projectleider asbest Denny Pelupessy:

“Dit levert geen gevaar op voor de gezondheid, maar bij werkzaamheden kan er wel asbest vrijkomen als je niet oppast. Voor deze technische ruimten hebben we een saneringsplan opgesteld. Binnen drie jaar moeten ze asbestvrij zijn. Daarvoor hebben we bewust gekozen, omdat er nog wel eens wat moet gebeuren in die ruimten. Denk aan onderhoud aan CV-installaties. Hoewel iedereen bij ons weet hoe hij veilig te werk moet gaan, kun je nooit helemaal uitsluiten dat iemand per ongeluk niet uitkijkt. De saneringen zijn over drie jaar uitgesmeerd, omdat het vervangen van het materiaal veel afstemming vergt met de gebruikers van het ziekenhuis. Tijdelijk uitzetten van installaties heeft grote invloed op de bedrijfsvoering en dus op de patiëntenzorg. We kunnen dus niet altijd zomaar aan de slag. Pakkingen vervangen bij CV-installaties kan bijvoorbeeld niet in de winter plaatsvinden.”

Goed voor bewustwording

Gevraagd naar hun mening over de enquête die alle ziekenhuizen in augustus ontvingen in het kader van het landelijk onderzoek, antwoordden Vedder en Pelupessy dat ze dit een goede actie vinden, omdat het de bewustwording vergroot. “Het is goed dat mensen weten dat er asbest is en dat je er als ziekenhuis verantwoordelijk voor bent daar verantwoord mee om te gaan.”

Landelijk onderzoek

In het kader van het landelijk onderzoek naar de aanwezigheid van asbest in ziekenhuizen, is het project “Asbest in ziekenhuizen” juni 2012 gestart. Hierin werkt de rijksoverheid samen met de vereniging van ziekenhuizen (NVZ) en de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU). Kenniscentrum InfoMil geeft voorlichting en verzamelt informatie via een digitale enquête.

“Tijdens het tanken komen benzinedampen vrij. Het ‘pistool’ van de vulslang kan deze dampen afvangen, zodat ze niet in de atmosfeer komen. In 2010 wilde de EU dit zogenoemde ‘dampretour’-rendement verhogen van 75 procent naar 95 procent. Nederlandse tankstationondernemers hadden echter al geïnvesteerd in dampretour, in tegenstelling tot andere lidstaten. Het EU-voorstel zou leiden tot onevenredig hoge kosten. Met onze inbreng tekende IenM succesvol bezwaar aan bij de EU. Met als resultaat dat de meeste bestaande installaties kunnen voldoen aan de nieuwe norm van 85 procent dampretour. Nog meer reductie, maar wel economisch verantwoord.”

Lisanne Henneveld, BETA, belangenvereniging tankstations

Vluchtige organische stoffen: mooie res

Als vluchtige organische stoffen in aanraking komen met zonlicht, reageren ze tot ozon. Dat heeft schadelijke gevolgen voor mens, plant en dier. Bovendien kan ozon bij zonnig en windstil weer leiden tot smog. Genoeg redenen om de emissie van deze stoffen te verminderen. Binnen het Nationaal Reductieplan Niet Methaan Vluchtige Organische Stoffen (NRP-NMVOS) werkten overheid en bedrijven tussen 2000 en 2010 samen om te voldoen aan Europese en Nederlandse wet- en regelgeving. Dat is ruimschoots gelukt. Maar er is nog werk aan de winkel, zegt Michel Janssens van IenM.

Aanleiding om het reductieprogramma te starten was de Europese National Emission Ceilings Richtlijn (NEC). Deze eiste van Nederland om de emissie van vluchtige organische stoffen in 2010 met 20 procent ten opzichte van de emissies begin deze eeuw te reduceren. Het Nederlandse beleid ging nog een stapje verder met een reductiedoelstelling van 30 procent. Het NRP-NMVOS bereikte een reductie van 34 procent.

Wijdverspreid gebruik

Er is vooral veel winst geboekt in de grafische industrie (minder oplosmiddelen in bijvoorbeeld inkt, schoonmaakmiddelen, lakken en lijmen), de verfindustrie en in de petroleumsector (benzinedampen). Maar ook andere sectoren hebben veel bijgedragen. Janssens: “Vluchtige organische stoffen worden in veel producten gebruikt en komen vrij bij veel toepassingen. Denk aan de chemische industrie, raffinaderijen, constructiewerkplaatsen, scheepswerven, fabrikanten van rubber en kunststof, van reinigingsmiddelen en cosmetica en nog andere bronnen. Met al deze branches brachten we de VOS-emissies in kaart en bespraken we de maatregelen om de uitstoot van vluchtige organische stoffen te verminderen.”

Effect

De grootste uitdaging was het effect van de maatregelen in kaart te brengen en te beoordelen waar meer winst mogelijk was. “Bedrijven gaven aan welke maatregelen ze namen en wat dat volgens hen opleverde. Die informatie hebben we vergeleken met emissiecijfers van het Planbureau voor de Leefomgeving. Daarnaast verstrekten de sectoren ook gegevens over emissies. Zo hielden verf-

“Schadeherstelbedrijven werken veel met blanke lak en kleurlak. Vooral in de kleurlak is de hoeveelheid oplosmiddelen fors teruggedrongen en vervangen door water. Voor de bedrijven betekende de gewijzigde samenstelling van de lakken dat de ventilatie van de spuitcabines moest worden verhoogd. Daarnaast moeten de spuitpistolen anders schoongemaakt worden. Deze aanpassingen kostten per bedrijf enkele tienduizenden euro's. Maar er zijn ook voordelen, zoals snellere droogtijden. Ook is het werk nu veiliger voor mens en milieu.”

Jenda Horak, FOCWA

“De chemische industrie is al in 1993 begonnen met de reductie van vluchtige organische stoffen als onderdeel van het milieuconvenant met de overheid. Binnen het Reductieprogramma hebben we de maatregelen verder uitgewerkt. Het was prettig dat alle branches waren vertegenwoordigd. Dat plaatst de reductie van deze stoffen in een bredere context. Er is zeer planmatig gewerkt, met oog voor de haalbaarheid van de maatregelen.”

Leantine Mulder, VNCI

ultaten, maar wel werk aan de winkel

fabrikanten bij hoeveel verf ze verkochten en aan welke branche. Op basis van al die informatie konden we uitrekenen wat we konden bereiken, wat we hebben bereikt en wat er nog mogelijk is.”

Meer winst?

34 procent minder vluchtige organische stoffen is een mooi resultaat, want we worden bijvoorbeeld bijna nooit meer gewaarschuwd voor smog. “Hoewel de op- en overslagsector NMVOS-reducerende maatregelen heeft getroffen, komen er meer vluchtige organische stoffen vrij omdat deze branche flink is gegroeid. Daarnaast kunnen vluchtige organische stoffen vrijkomen van binnenscheepen die deze stoffen vervoeren. Om het verwijderen van resterende dampen (ontgassen) na lossen te beperken, wordt internationaal onderzocht of het scheepsafvalstoffenverdrag kan worden ingezet, zodat de verlader ook verantwoordelijk is voor de achterblijvende gassen. Nationaal onderzoeken we nu met beide branches hoeveel vluchtige stoffen vrijkomen en wat het effect ervan is op mens en milieu. Aan de hand van die gegevens moeten we bepalen of extra maatregelen haalbaar zijn. Zo is een zogenoemde ontgassingsinstallatie nodig om de emissie van vluchtige organische stoffen uit binnenvaartschepen verder terug te dringen. Je moet je afvragen of die investering opweegt tegen de milieuopbrengsten.”

Aangescherpte NEC-richtlijn

Daarnaast werkt de EU aan een aangescherpte NEC-richtlijn, die in 2013 verwacht wordt. Met onder meer een nieuw emissieplafond voor vluchtige organische stoffen. Nederland emitteert nu circa 150 kiloton vluchtige

organische stoffen. Het is nog niet zeker of wij daarmee aan de nieuwe eisen voldoen, zegt Janssens. “Er is wel in UN-ECE-verband – dus met die landen – een plafond voor Nederland vastgesteld van 167 kiloton. Meestal is de EU strenger. Het is dus afwachten of wij kunnen volstaan met de maatregelen die we al hebben genomen.”

Omgevingswet getest in de praktijk

Goede aansluiting op de complexe werkelijkheid

Begin oktober testten experts van provincies, gemeenten en waterschappen, vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en natuur- en milieuorganisaties de Omgevingswet in de praktijk. Dat gebeurde aan de hand van vijf casussen over waterveiligheid, stedelijke herontwikkeling, nieuwbouw, uitnodigingsplanologie en de ontwikkeling van een buitengebied.

ingezet om een bepaald doel te bereiken. De inhoud van en samenhang tussen deze instrumenten gaan we verduidelijken.”

Integrale keuzes

Daarnaast is een open en professionele bedrijfscultuur belangrijk. “Wie een eindplaatje bedenkt en daarna de belanghebbenden erbij betreft, is te laat. De basis van deze wet is om gezamenlijk en in goed overleg integrale keuzes te maken over de omgeving. Neem de omgevingsvisie. Daarin staan allerlei aspecten die te maken hebben met de leefomgeving. Je kunt geen goede keuzes maken als je daar niet iedereen vanaf het begin bij betreft. Als overheden te snel beginnen met procedures en besluiten, is het heel lastig om elkaar later op te zoeken. Hoewel een professionele bestuurscultuur bij andere overheden formeel geen zaak is van de rijksoverheid, willen we dit wel stimuleren. Dat doen we via www.rijksoverheid.nl/nua-leenvooudigbeter. Op deze site staan “best practices” van overheden. Zo kunnen bezoekers bijvoorbeeld zien hoe de gemeente Ommen een integrale omgevingsvisie heeft opgesteld.”

Daaruit bleek dat de Omgevingswet bestaat uit een relatief eenvoudig stelsel van zes kerninstrumenten. Ze moeten nog wel verder worden uitgewerkt. Ook werd duidelijk dat het succes van de Omgevingswet staat of valt met een open bestuurscultuur, gericht op de buitenwereld.

De bijeenkomsten – ook wel “botsproeven” genaamd – waren bedoeld om te onderzoeken of de concept-Omgevingswet goed aansluit op de uitvoeringspraktijk. De deelnemers kregen een rol en een opdracht. Op het spelbord stonden alle instrumenten die partijen kunnen inzetten om hun doel te bereiken, zoals de omgevingsvisie, omgevingsverordening, plan of programma, projectbesluit en de vergunning. Daarnaast werden de procedures en processen aangegeven die moesten worden doorlopen. “We hebben visueel gemaakt wat de wet aan mogelijkheden biedt”, licht Janneke de Jong (IenM) toe. “Deelnemers gingen aan de slag met het spel vanuit hun eigen rol. Een aantal toeschouwers observeerde wat er gebeurde. Hieruit kunnen we de conclusie trekken dat we op de goede weg zijn. De praktijkmensen konden over het algemeen uit de voeten met de wet. Er zijn nog wel verbeterpunten, die we de komende tijd gaan uitwerken. Zo is het niet voor iedereen duidelijk welk instrument het best kan worden